

НАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА «УВІКОВІЧЕННЯ ПАМ'ЯТІ ПРО АДВОКАТІВ УКРАЇНИ»

Мета:

увіковічити пам'ять про українських адвокатів у архітектурі міст, роботі навчальних закладів, наукових установ, органів адвокатського самоврядування тощо; популяризувати результати роботи програми для усіх верств суспільства.

Завдання:

- показати історичні етапи та процеси становлення української адвокатури;
- продемонструвати внесок адвокатів – політиків, державних діячів, провідних вчених у становлення української державності;
- охарактеризувати діяльність правничих факультетів, студентських правничих гуртків, клубів, шкіл відомих юристів, наукових установ та їхнє місце в історії адвокатури України;
- проаналізувати вклад українських адвокатів у започаткування видавничої справи, праці відомих юристів минулих поколінь і сучасності на юридичну тематику;
- дослідити історію та досвід діяльності юридичних фірм та організацій, адвокатських об'єднань, громадських організацій, вивчення їхньої спеціалізації, ведення менеджменту, наведення паралелей з сучасними юридичними товариствами і організаціями і в цьому ракурсі показати стан підготовки юридичних кадрів на різних історичних етапах.

Шляхи реалізації:

1. Реалізація Проекту «Історія адвокатури України».

Започаткування проектів досліджень з історії адвокатури України.

Видання серій книг із:

- загальної історії адвокатури України;
- регіональної історії адвокатури;
- адвокатської біографістики.
- Видання загального підручника з історії адвокатури України та узагальнюючої монографії.

Способи: наукові дослідження, апробація нових досліджень шляхом проведення науково-практичних заходів (конференцій, круглих столів, симпозіумів тощо), видання книг і їх презентація для широкого загалу.

2. Проект: Увіковічення пам'яті адвокатів.

Способи: встановлення меморіальних дощок, відкриття і забезпечення наочним матеріалом іменних аудиторій у вищих навчальних закладах, відкриття загальноосвітніх шкіл та гімназій імені адвокатів, облагородження могил адвокатів тощо.

3. *Запровадження наукових розробок у навчально-виховний процес:*

- розробка і змістовне наповнення навчальної дисципліни «Історія адвокатури України»;
- розробка окремих факультативів для учнів загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв, коледжів, студентів вищих навчальних закладів;
- робота з інститутами післядипломної освіти та курсами підвищення кваліфікації для вчителів;
- встановлення стипендій імені відомих адвокатів для учнів, студентів та молодих науковців тощо.

4. *Популяризація результатів роботи програми для усіх верств суспільства.*

Способи:

- запис радіопередач з історії адвокатури України (*вийшло в ефір українського радіо 7 передач*);
- організація і проведення конференцій та круглих столів (*проведено 2 всеукраїнських круглих столи у м. Львів та у м. Тернопіль, по першому заходу видано матеріали круглого столу*);
- відкриття виставок архівних матеріалів у регіонах (*відкрито виставку у Державному архіві Тернопільської області*);
- відкриття загальної он-лайн виставки;
- періодична публікація статей у Віснику НААУ;
- статті у наукових журналах і газетах юридичного спрямування, а також в культурно-освітніх виданнях;
- презентації книг з історії адвокатури (*презентовано 2 томи нарисів з історії адвокатури України та біографічний альбом адвокатів-учасників Легіону Українських січових стрільців*);
- організація і проведення художніх виставок, виставок творів мистецтва, книг, авторами яких є адвокати.

5. *Культурно-освітня діяльність сучасної адвокатури*

Способи:

- проведення конкурсів серед стажистів та адвокатів;
- встановлення іменних адвокатських стипендій;
- підтримка розробок сучасних адвокатів у сфері мистецтва шляхом започаткування арт проектів.

Очікувані результати та перспективи програми:

- підвищення авторитету і поваги до адвокатської професії серед суспільства, зокрема учнівської й студентської молоді, та усіх суб'єктів правової системи;

- підвищення рівня підготовки учнівської та студентської молоді, допомога у навчально-виховному процесі для вчителів та викладачів;
- підвищення правової освіти населення про минулі покоління адвокатів та їх внесок в українське національне відродження та державне будівництво;
- підвищення рівня підготовки здобувачів до здачі кваліфікаційного (адвокатського) іспиту;
- консолідація адвокатської корпорації;
- надання пропозицій щодо вдосконалення організації правоосвітнього та правовиховного процесу, теоретичної і практичної підготовки студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за спеціальністю «правознавство»;
- залучення студентської молоді до проведення досліджень з історії адвокатури й обговорення актуальних і нагальних питань її розвитку;
- формування пропозицій до органів законодавчої та виконавчої гілки влади щодо реформування адвокатури України, освіти та культури.

**Національна Програма
«Увіковічення пам'яті про адвокатів України»
включає:**

I.Проекти досліджень з історії адвокатури України

Книги із загальної історії адвокатури України

Усі представлені книги мають беззаперечну наукову новизну.

Запропоновані теми досі не ставали об'єктом комплексних наукових досліджень наукових інституцій.

1. Становлення адвокатури України у польсько-литовський період(Автор: доктор історичних наук Михайло Довбищенко)

Перша деталізована розробка про адвокатів і адвокатські династії XVI-XVIII ст. на території українських земель, про адвокатську етику і дисциплінарну відповідальність адвокатів того періоду, судові справи і участь у них адвокатів. Порівняльна характеристика польсько-литовської та німецької (магдебурзької) правових систем, що діяли на території українських земель у зазначений період.

**2. Адвокатура України часів Гетьманщини
(Автори: доктор історичних наук, професор Віктор Брехуненко,
кандидат історичних наук Іван Синяк)**

Вперше на основі архівних матеріалів козацьких полків буде показано судові процеси часів козаччини та Гетьманщини (друга половина XVII ст. – XVIII ст.) і участь у них полкових адвокатів; роль адвокатів гетьманів України у підготовці договорів та проектів конституцій. Вперше будуть опубліковані судові справи цього періоду та захисні промови козацьких адвокатів.

**3. Адвокати у церковному житті України XVI-XVIIIст.
(Автор: кандидат історичних наук Світлана Кагамлик)**

У книзі вперше на основі архівних джерел буде показано діяльність так званих «церковних адвокатів», категорії архієрейських та монастирських стряпчих, які відіграли важливу роль у становленні української адвокатури, православної та католицької церков.

4. Українська адвокатура 1848-1939 рр.: ідеї, концепції, практики. У 2-томах.

Книга про «золотий вік української адвокатури», від її активного реформування після «Весни народів» 1848 р. і до початку Другої світової війни, переходу під СРСР.

Том 1. – науково-теоретична частина: аналіз реформ у сфері судоустрою, участь адвокатів-депутатів у роботі Віденського парламенту, російської Думи, галицького та буковинського крайових сеймів, характеристика «адвокатської

доби». Опрацювання промов і виступів адвокатів на судах у резонансних політичних справах міжвоєнного періоду. Діяльність правових та адвокатських наукових шкіл, історія юридичних факультетів, в тому числі за кордоном і т.п.

Том 2. – Документи і матеріали – судові виступи адвокатів, наукові праці адвокатів, рецензії, анотації, переклади праць тощо.

5. Адвокати-державники в Українській революції 1917-1923 рр.
(*Автори: кандидат історичних наук Ірина Василик, кандидат історичних наук Віталій Скальський*)

Відповідно до Указу Президента України «Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917 – 1921 років», в тому числі видання книг, книга буде присвячена адвокатам – державникам, які брали активну участь в інших українських національно-визвольних змаганнях за незалежність.

А саме адвокатам – діячам Центральної Ради, гетьманату Павла Скоропадського, Директорії, Західноукраїнської Народної Республіки. Низка адвокатів була президентами, прем'єр-міністрами та міністрами цих державних структур, мерами міст, депутатами органів місцевого самоврядування тощо.

Книги із серії «Адвокатська біографістика»

Книги із даної серії присвячені адвокатам – президентам України, а також адвокатам-державникам, які зробили вагомий внесок в розвиток української адвокатури в цілому та в українське національне відродження і державне будівництво зокрема:

- 1. Адвокатська та громадсько-політична діяльність Володимира Загайкевича** (Автор: к.і.н. Ольга Гуль) – відомого адвоката, захисника українських організацій у резонансних політичних справах на судах у міжвоєнний період, доктора права, політика, заступника голови польського Сейму, депутата. *Готова до друку.*
- 2. Адвокатська та громадсько-політична діяльність Степана Барана** (Автор: к.і.н. Олег Костюк) – українського адвоката, міністра земельних справ уряду ЗУНР, голови уряду (прем'єра) Української Народної Республіки в екзилі, доктора права, політичного діяча журналіста, дійсного члена Наукового товариства ім. Т. Шевченка – *Готова до друку.*
- 3. Адвокатська і громадсько-політична діяльність Володимира Бемка та Михайла Західного** (Автори: к.і.н. Ірина Василик, історик Олена Лугова). *Готова до друку.*
- 4. Адвокатська та громадсько-політична діяльність президента УНР в екзилі Степана Витвицького.** (автори: к.і.н. Ірина Василик, к.і.н. Ольга Швед, 50% готова).

Розробка планування монографій з адвокатської біографістики (припинено):

- 1. Адвокатська та громадсько-політична діяльність президента Української Народної Республіки в екзилі Андрія Ливицького.**

2. Адвокатська та громадсько-політична діяльність президента Західноукраїнської Народної Республіки **Євгена Петрушевича** – готова на 50%.
3. Адвокатська та громадсько-політична діяльність прем'єр-міністра Західноукраїнської Народної Республіки **Костя Левицького** (готова на 80%).

Написання історії регіональних адвокатур:

Передбачено започаткування серії книг з історії адвокатури кожного регіону України. На їхній основі будуть відкриті меморіальні дошки, іменні кабінети та аудиторії:

1. Історія адвокатури Харківської області – готово 50%.
2. Історія адвокатури Хмельницької області – готово 50 %.
3. Історія адвокатури Станіславівщини (Івано-Франківщини) – гот.0, 45%.

Розробка планування регіональних досліджень (припинено):

1. Вірні сини свого народу... Українська адвокатура Галичини. Судова практика. (Львів)– готова на 25 %, припинено.
2. Історія адвокатури Тернопільщини.
3. Історія адвокатури Закарпаття.
4. Історія адвокатури Чернівецьщини.
5. Історія адвокатури Вінниччини.
6. Історія адвокатури Одещини.
7. Історія адвокатури Київщини.

II. Проект: Увіковічення пам'яті адвокатів

Підготовча робота:

1. **науково-дослідна робота істориків:** виявлення архівних матеріалів про адвокатів минулих століть, проведення генеологічних досліджень, складання історичних довідок про адвокатів за архівними джерелами, виявлення давніх поховань адвокатів тощо;
2. **організація підготовки необхідних дозволів та документації** на відкриття меморіальних дошок, встановлення пам'ятників, облагородження могил, відкриття іменних аудиторій, чеканку іменних монет, присвячених адвокатам Національним банком України тощо.

1. Облагородження відомих місць поховань адвокатів:

Київська область, с. Германівка, облагородження території і встановлення пам'ятника адвокату Прокопу Верещаци.

2. Відкриття іменних аудиторій адвокатів у ВНЗ регіонів

(оформлення табличок, стендів, наочного матеріалу)

- відкриття *Кабінету історії адвокатури Волині імені адвоката XVII ст. Федора Бонякевича* на юридичному факультеті Східноєвропейського університету ім. Лесі Українки у м. Луцьку; – **відкрито 4 червня 2016 р.;**
- відкриття аудиторії імені адвоката *Миколи Міхновського* на юридичному факультеті Європейського університету, м. Київ;

- відкриття *Кабінету історії адвокатури Поділля* на базі Хмельницького університету управління і права;
- відкриття *Кабінету історії адвокатури Закарпаття імені адвокатів братів Брацайків* на юридичному факультеті Ужгородського національного університету;
- відкриття *Кабінету історії адвокатури Тернопільщини* на юридичному факультеті Тернопільського національного економічного факультету;
- відкриття *Кабінету історії адвокатури Галичини* на базі юридичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка;
- відкриття *Кабінету історії адвокатури Буковини* на базі юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;
- відкриття *Кабінету історії адвокатури Слобожанщини* на базі Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого у місті Харкові;
- відкриття *Кабінету історії адвокатури Одещини* на базі юридичного факультету Одеського національного університету ім. І. Мечнікова;
- відкриття *Кабінету історії адвокатури Київщини* на базі юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
- відкриття *Кабінету історії адвокатури Прикарпаття* на базі Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ) та кабінету історії адвокатури імені адвоката Миколи Лагодинського на базі юридичного факультету Надвірнянського коледжу Національного транспортного університету у м. Надвірна, Івано-Франківської області;
- відкриття *Кабінету історії адвокатури Херсонщини* на базі юридичного факультету Херсонського державного університету;
- відкриття *Кабінету історії адвокатури Чернігівщини* на базі юридичного факультету Чернігівського національного технологічного університету.

Відкрити у кожному обласному центрі Кабінети історії адвокатури відповідного регіону.

3. Присвоєння загальноосвітнім школам імен адвокатів:

Ухвала Всеукраїнського круглого столу «Українська конституція крізь призму часу та викликів сучасності (до 20-ти річчя ухвалення Конституції України)», 24 червня 2016 р., м. Тернопіль:

- Присвоїти загальноосвітній школі села Золота Слобода Козівського району Тернопільської області ім'я її випускника, адвоката Михайла Західного, встановити меморіальну дошку;
- Присвоїти загальноосвітній школі села Зарубинці Чортківського району ім'я її випускника, відомого адвоката Антіна Горбачевського, встановити меморіальну дошку;
- Присвоїти загальноосвітній школі м. Борщова Тернопільської області ім'я її випускника, адвоката Михайла Дорундяка, встановити меморіальну дошку;
- Присвоїти загальноосвітній школі I-II ступенів с. Раковець Збарзького р-ну Тернопільської області імені адвоката Бориса Козубського,

- встановити меморіальну дошку;
- Присвоїти ім'я адвоката Миколи Міхновського загальноосвітній школі у м. Харків.

4. Відкрити меморіальні дошки адвокатам:

Тернопільська область:

- Відкрити меморіальну дошку у м. Бережани Тернопільської області провідним українським адвокатам Володимиру Бемку та Михайлу Західному;
- Відкрити меморіальну дошку у м. Збараж Тернопільської області адвокату, доктору права Красноперу Леву Йосиповичу;
- Відкрити меморіальну дошку репресованим українським адвокатам у м. Чортків (Івану Хичію, Михайлу Росляку, Остапу Юрчинському, Милетію Відраку, Володимиру Електоровичу);
- Відкрити меморіальну дошку у м. Бучач адвокату, доктору права Крижанівському Миколі;
- Відкрити меморіальну дошку репресованим українським адвокатам у м. Монастириськ Тернопільської області (Кардашу Адольфу, Горбачевському Лонгину, Банду Василю).

Хмельницька область:

- Відкрити меморіальну дошку адвокатам – гласним міської думи, провідним громадським та культурно-освітнім діячам Бабичеву Данилові Яковичу та Трублаєвичу Митрофану Антоновичу у м. Кам'янець-Подільський;
- Відкрити меморіальну дошку першому офіційно зареєстрованому прокурівському адвокату Порай-Кошицю Олександрю Тимофійовичу у м. Хмельницький, засновнику прокурівської адвокатської династії Порай-Кошиців.

Львівська область:

Відкрити меморіальну дошку адвокату, члену уряду ЗУНР Степану Федаку у м. Львові;

Харківська область:

Відкрити меморіальну дошку адвокату Миколі Міхновському;

Відкрити меморіальні дошки адвокатам у Одеській, Вінницькій, Миколаївській, Черкаській, Чернівецькій, Івано-Франківській, Житомирській та ін. областях України.

III. Запровадження наукових розробок у навчально-виховний процес

1. Навчальна дисципліна «Історія адвокатури України». Програма, лекції, навчально-методичний комплекс.
2. Факультативи у школах.
3. Методичні рекомендації для вчителів і викладачів.

4. Методичні рекомендації для Інститутів післядипломної освіти і курсів підвищення кваліфікації для вчителів.

IV. Популяризація результатів роботи програми для усіх верств суспільства.

1. Запис радіопередач з історії адвокатури України.
2. Відкриття виставок архівних матеріалів у регіонах.
3. Відкриття загальної он-лайн виставки з історії адвокатури України.
4. Публікація статей у Віснику НААУ та ін. журналах і газетах юридичного спрямування.
5. Публікація статей про адвокатів у культурно-освітніх виданнях.
6. Запис документальних фільмів про відомих адвокатів-державників.

V. Культурно-освітня діяльність

1. Проведення конкурсів серед стажистів та адвокатів.
2. Встановлення іменних адвокатських стипендій.
3. Підтримка розробок сучасних адвокатів у сфері мистецтва. Арт-проект мистецьких робіт сучасних адвокатів;

Авторська розробка програми: к.і.н., доц. Ірина Василик, керівник Центру досліджень адвокатури і права НААУ